

Aldona Nawój-Śleszyński

Polski system penitencjarny w stulecie odzyskania niepodległości państwa

(VI Polski Kongres Penitencjarny, Ośrodek Szkolenia
Służby Więziennej w Popowie, Popowo 6-8 lutego 2019 r.)

Polish penitentiary system in the 100th anniversary of regaining independence

(VI Polish Penitentiary Congress, Prison Service Training Centre
in Popowo, Popowo 6-8 February 2019)

Od 1996 r. tradycją stało się organizowanie w Polsce kongresów penitencjarnych, będących unikatową przestrzenią dyskusji, rozważań przedstawicieli nauki i praktyki nad problemami systemu penitencjarnego. W dniach 6-8 lutego 2019 r. w COSSW w Popowie odbył się kolejny VI Polski Kongres Penitencjarny, który był jedną z form uczczenia 100-lecia polskiego więziennictwa. W obradach wzięło udział ponad 150 uczestników z całej Polski. Wśród obecnych gości i prelegentów byli przedstawiciele ośrodków akademickich z całej Polski, Służby Więziennej, studenckich kół naukowych, sądowych kuratorów zawodowych oraz Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego. VI Kongres Penitencjarny zakończył się sformułowaniem rekomendacji, które zostaną opublikowane wraz z materiałami pokongresowymi w pierwszej połowie 2020 r.

Słowa kluczowe: system penitencjarny, więziennictwo, Służba Więzienna, penitencjarystyka, Polskie Towarzystwo Penitencjarne, kongres penitencjarny, 100-lecie polskiego więziennictwa.

Since 1996, it has become a tradition to organize penitentiary congresses in Poland, which are an unique space for discussion and reflection on the problems of the penitentiary system by representatives of science and practice. On 6-8 February 2019, was held at COSSW in Popowo, Poland the

6th Polish Penitentiary Congress, which was one of the forms of celebrating the 100th anniversary of Polish prison regime. Over 150 participants from all Poland took part in the deliberations. Among the current guests and speakers were representatives of academic centers from all Poland, the Prison Service, student scientific circles, professional court probation officers and the Polish Penitentiary Society. The 6th Penitentiary Congress ended with the formulation of recommendations, which will be published together with post-congress materials in the first half of 2020.

Key words: penitentiary system, prison regime, Prison Service, penology, Polish Penitentiary Society, penitentiary congress, 100 years of the Polish prison system.

VI Krajowy Kongres Penitencjarny odbył się w dniach 6-8 lutego 2019 r. w Ośrodku Szkolenia Służby Więziennej w Popowie. Organizatorami kongresu byli: Centralny Zarząd Służby Więziennej (CZSW), Polskie Towarzystwo Penitencjarne i Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej (COSSW) w Kaliszu. VI Kongres był kontynuacją idei forum dyskusyjnego dwóch światów: świata nauki i świata praktyki, którym bliskie są problemy penitencjarne, bliska jest potrzeba poszukiwania odpowiedzi na wciąż nowe pytania, nowe wyzwania, potrzeba modernizacji i ulepszania polskiego systemu penitencjarnego. Krajowe kongresy penitencjarne stały się już chlubną tradycją, która przynosi wiele pożytku zarówno nauce, jak i praktyce penitencjarnej. Pierwszy Krajowy Kongres Penitencjarny przebiegał pod hasłem – „Problemy więziennictwa u progu XXI wieku” w dniach 3-5 czerwca 1996 r. w Centralnym Ośrodku Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu. Na szczególny, unikatowy charakter I Kongresu Penitencjarnego wpływ miał fakt, że współorganizatorem tego kongresu był Wydział Zapobiegania Przestępczości i Wymiaru Sprawiedliwości Karnej ONZ z siedzibą w Wiedniu, a w czasie obrad w COSSW w Kaliszu powiewała błękitna flaga Organizacji Narodów Zjednoczonych. „Udział tej prestiżowej organizacji, jak i jej przedstawiciele stanowił niewątpliwie najlepsze uznanie dla reform polskiego wymiaru sprawiedliwości i praktyki penitencjarnej”¹. Dorobek I Kongresu Penitencjarnego został opublikowany².

¹ W. Ambrozik, *Problematyka rekomendacji Polskich Kongresów Penitencjarnych*, [w:] W. Ambrozik, H. Machel, P. Stępniański (red.), *Misja Służby Więziennej a jej zadania wobec aktualnej polityki karnej i oczekiwań społecznych, IV Kongres Penitencjarny*, AUM, UG, CZSW, COSSW, Poznań – Gdańsk – Warszawa – Kalisz 2008, s. 20-21.

² B. Hołyst, S. Redo (red.), *Problemy więziennictwa u progu XXI wieku (1996)*, CZSW, COSSW w Kaliszu, a lista 137 uczestników została uwieczniona w „Nowym Głosie” 1996, nr 6, s. 11-13.

II Kongres Penitencjarny obradował w dniach 3-6 listopada 1999 r. w COSSW w Kaliszu pod hasłem: „Więziennictwo – nowe wyzwania”. Współorganizatorem kongresu był Wydział Studiów Edukacyjnych (Zakład Penitencjarystyki i Resocjalizacji) Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polskie Towarzystwo Penitencjarne, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Polskie Biuro Penal Reformy International. Materiały pokonferencyjne II kongresu ukazały się w druku w 2001 r.³, a wcześniej jego przebieg został przybliżony w sprawozdaniu J. Koreckiego w 1999 r.⁴.

III Kongres Penitencjarny obradował w dniach 6-7 grudnia 2002 r. w Popowie pod hasłem: „Więziennictwo na początku XXI wieku”. W organizację tego kongresu zaangażowało się więcej podmiotów niż dotychczas, gdyż oprócz CZSW wymienić należy Polskie Towarzystwo Penitencjarne, Polskie Stowarzyszenie Edukacji Prawnej, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego oraz Międzynarodową Komisję Prawników – Sekcja Polska. Materiały pokongresowe zostały wydane z dużym opóźnieniem, ponieważ po 5 latach od zakończenia obrad.⁵ W dziesiątą rocznicę po zorganizowaniu I kongresu w 2006 r. został przygotowany przez Wydział Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu (Zakład Penitencjarystyki i Zakład Resocjalizacji) oraz Zakład Pedagogiki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Gdańskiego IV Kongres Penitencjarny. Sprawozdanie z przebiegu tego kongresu zostało opublikowane w 2007 r.⁶, a materiały pokongresowe w 2008 r.⁷. Następny V Kongres Penitencjarny został zorganizowany cztery lata później w dniach 23-25 maja 2011 r. Poza trudami organizacyjnymi kongresu, które przejął na siebie CZSW, za przygotowanie merytoryczne kongresu i jego obrad odpowiedzialny był Uniwersytet Warszawski, Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji. Inauguracja

³ B. Hołyst, W. Ambrozik, P. Stępnia (red.), *Więziennictwo – nowe wyzwania. II Kongres Penitencjarny*, UAM, PTP, COSW, Warszawa – Poznań – Kalisz 2001.

⁴ J. Korecki, *Sprawozdanie z II Kongresu Penitencjarnego*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 1999, nr 24-25, s. 187-190.

⁵ T. Bulenda, W. Knap, Z. Lasocik, *Więziennictwo na początku XXI wieku. III Kongres Penitencjarny*, CZSW, PTP, PSEP, IPSIR, Wydział Prawa UW, Międzynarodowa Komisja Prawników Sekcja Polska, IPSIR UW, Warszawa 2007.

⁶ P. Stępnia, *Misja Służby Więziennej a jej zadania wobec aktualnej polityki kryminalnej i oczekiwań społecznych (IV Polski Kongres Penitencjarny*, Kalisz 22-24 listopada 2006 r.), „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2007, nr 54, s. 141-166.

⁷ W. Ambrozik, H. Machel, P. Stępnia (red.), *Misja Służby Więziennej a jej zadania wobec aktualnej polityki karnej i oczekiwań społecznych IV Kongres Penitencjarny*, AUM, UG, CZSW, COSSW, Poznań – Gdańsk – Warszawa – Kalisz 2008.

kongresu odbyła się w sali Kongresowej Sejmu RP, a obrady plenarne i w sekcjach tematycznych odbyły się w Ośrodku Szkolenia Służby Więziennej w Popowie. Materiały pokongresowe zostały wydane dopiero w 2015 r.⁸. Wszystkie wymienione kongresy z wyjątkiem pierwszego formułowały rekomendacje, których adresatami były określone instytucje, organy państwowe, które je realizując, mogły wpływać na ulepszenie systemu penitencjarnego, a w konsekwencji optymalizować efektywność wykonywania kary pozbawienia wolności i realizacji celów tej kary kryminalnej.

W założeniach pomysł wprowadzenia w przestrzeń penitencjarną kongresów jako platformy prowadzenia dyskusji, wymiany poglądów, opinii, prezentowania pomysłów rozwiązań reformującego się więziennictwa miał się stać instytucją, która cyklicznie, co pięć lat będzie się aktywizować. Równocześnie, kiedy ten pomysł się zrodził, tj. na początku lat dziewięćdziesiątych, „środowisko penitencjarne” spostrzegало potrzebę organizowania co dwa lata ogólnopolskiego sympozjum penitencjarnego. Taka potrzeba była uzasadniona ogromem problemów, które wymagały rozwiązań w związku z przekształcaniem się polskiego systemu penitencjarnego, przechodzenia od systemu totalitarnego do prospołecznego, posługując się trafnym sformułowaniem P. Moczydłowskiego⁹. Dotychczas odbyły się tylko cztery sympozja penitencjarne w 1996 r., 1998 r., 2003 r. i 2014 r. Zauważyć należy, że te dwie formy platformy dyskusyjnej różniły się. Kongresy penitencjarne z wyjątkiem IV podejmowały problemy systemowe reformującego się polskiego więziennictwa, które pojawiały się w czasie „pomiędzy” poszczególnymi kongresami. Krajowe sympozja penitencjarne podejmowały szczegółową problematykę, która wymagała pilnego rozwiązania bądź podjęcia działań, by je rozwiązać w określonym czasie, np. usprawnienie zarządzania zakładem karnym, ograniczanie przeludnienia więziennego, kształtowanie nowoczesnego wzoru osobowego funkcjonariusza Służby Więziennej, kształtowanie optymalnych warunków realizacji roli zawodowej, przeciwdziałanie uszkodzeniom emocjonalnym w następstwie wykonywania zawodu w warunkach szkodliwego, niezmodyfikowanego stresu zawodowego itp.

⁸ T. Bulenda, A. Rzepliński (red.), „*Modernizowanie więziennictwa*” V Kongres Penitencjarny, UW, IPSIR, CZSW, Warszawa 2015. W roku kongresowym jego program został opublikowany w „Forum Penitencjarnym” 2011, nr 6, s. 12-13; w lipcowym numerze tego czasopisma zwanego „kongresowym” zostały zaprezentowane rekomendacje, oceny i opinie uczestników kongresu, por. min. s. 3, s. 4-5, s. 8-9, s. 10-11, s. 12-13, s. 20-21.

⁹ P. Moczydłowski, *Więziennictwo – od systemu totalitarnego do prospołecznego*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 1994, nr 8, s. 3-15.

VI Kongres Penitencjarny przebiegał pod hasłem „Polski system penitencjarny w 100-lecie odzyskania niepodległości państwa”. Cel, problematyka, termin zgłaszania się do uczestnictwa w kongresie zostały zawarte w specjalnym komunikacie, który został umieszczony na stronie internetowej Centralnego Zarządu Służby Więziennej i Centralnego Ośrodka Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu. W kongresie mógł uczestniczyć każdy naukowiec, każdy funkcjonariusz więzienny oraz każdy przedstawiciel podmiotu zajmującego się wykonywaniem kary pozbawienia wolności, każda osoba wspierająca wykonywanie kary pozbawienia wolności oraz wspierająca readaptację więźniów po odbyciu kary, które pragnęły wnieść swoje przemyślenia, podzielić się rezultatami własnych badań naukowych, opiniami, wnioskami, rekomendacjami, które mogły wspierać wciąż doskonalony polski system penitencjarny. Organizatorzy kongresu przesłali komunikat informujący o VI Kongresie Penitencjarnym wszystkim naukowym studenckim kołom penitencjarnym oraz terenowym kołom Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego. „Forum Służby Więziennej” z 2019 r. nr 1 i nr 2 informowało czytelników o terminie kongresu oraz o jego szczegółowym programie¹⁰. Celem kongresu było uczczenie 100-lecia odzyskania niepodległości Polski oraz 100-lecie uchwalenia dekretu Naczelnika Państwa z 8 lutego 1919 r. w sprawie tymczasowych przepisów więziennych¹¹, który zapoczątkował rozwój więziennictwa w niepodległym państwie. Dzień 8 lutego obecnie jest świętem Służby Więziennej. Zamierzeniem organizatorów było stworzenie płaszczyzny wymiany poglądów i dyskusji dotyczącej diagnozy aktualnego systemu penitencjarnego w Polsce. Temat kongresu zakładał odpowiedź na pytanie: jaki jest obecny stan systemu penitencjarnego, jakie posiada walory, wady, potrzeby w zakresie jego modyfikowania i modernizowania? Zakładano, że na podstawie dyskusji zostaną wypracowane rekomendacje. Uchwycenie charakterystyki całości kształtu właściwości systemu penitencjarnego nawet w tak poważnym i licznym gremium było niemożliwe. „Do najistotniejszych elementów charakteryzujących treść systemu penitencjarnego można zaliczyć przepisy określające sposób wykonywania kary oraz instytucje prawa penitencjarnego, architekturę i typ zakładu karnego, podstawowe środki oddziaływania na więźniów, statut prawny więźnia, kadra penitencjarna,

¹⁰ BPG CZSW „Forum Służby Więziennej” 2019, nr 2, s. 4-5.

¹¹ Dz. U. z 1919 r. Nr 15, poz. 202.

sposób zarządzania i kontroli, środki ochrony i bezpieczeństwa, interakcja zachodząca między kadrą a więźniami”¹². Naturalną rzeczą było to, że uczestnicy kongresu eksponowali te elementy (fragmenty) systemu penitencjarnego, które były nowe, nieoczekiwane, kontrowersyjne, które wymagały korekty w bliższej lub dalszej perspektywie na podstawie sformułowanych rekomendacji.

Przygotowanie i organizacja VI Kongresu Penitencjarnego było dużym wyzwaniem organizacyjnym zawierającym zarówno przedsięwzięcia logistyczne, jak i naukowe. Przedsięwzięcie logistyczne koordynował płk Włodzimierz Paszkowski – dyrektor Biura Prezydialnego CZSW, a realizowanie założeń naukowych kongresu (przygotowanie obrad, problematyki obrad, podział obrad na panele, ustalenie moderatorów sekcji dyskusyjnych) należało do dr hab. Aldony Nawój-Śleszyński, prof. UŁ – prezesa Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego, przewodniczącej Komitetu Naukowego Kongresu. Program kongresu był realizowany w sekcji plenarnej 6 lutego 2019 r. oraz w czterech panelach tematycznych 7 lutego 2019 r. Tematyka poszczególnych paneli była następująca:

Panel I: Personel więzienny – w poszukiwaniu przesłanek skuteczności wykonywania zawodu funkcjonariusza Służby Więziennej.

Panel II: Prawa więźniów a bezpieczeństwo jednostek penitencjarnych.

Panel III: Oddziaływania penitencjarne – uwarunkowania, metody, środki, skuteczność, dylematy, perspektywy.

Panel IV: Niektóre problemy readaptacji społecznej więźniów.

Obrady VI Kongresu Penitencjarnego otworzył Dyrektor Generalny Służby Więziennej gen. Jacek Kitliński, który w swoim wystąpieniu omówił, jaką drogę przeszła Służba Więzienna od I Kongresu Penitencjarnego w 1996 r. do dziś. Zwrócił uwagę na rozwój więziennictwa, który był możliwy dzięki pierwszej w historii ustawie modernizacyjnej¹³. W imieniu Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego, jako współorganizatora VI Kongresu Penitencjarnego, przywitała wszystkich uczestników Aldona Nawój-Śleszyński, gości honorowych, wszystkich tych, którzy aktywnie uczestniczyli w kongresowych obradach, dyskusjach, którzy swoimi przemyśleniami, pomysłami pragnęli wzbogacić wiedzę o polskim systemie

¹² J. Górny, *Elementy indywidualizacji i humanizacji karania w rozwoju penitencjarystyki*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej, Warszawa 1996.

¹³ Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o ustanowieniu „Program modernizacji Służby Więziennej w latach 2017-2020” (Dz. U. z 2016 r., poz. 2176).

penitencjarnym. Z ogromnym sentymentem przywitała studentów wyższych uczelni, którzy po raz pierwszy w historii kongresów penitencjarnych w Polsce brali udział w tym właśnie kongresie. W swoim wystąpieniu, które było wprowadzeniem do kongresowych obrad, współorganizatorka VI Kongresu Penitencjarnego przypominała, że Polska jest jedynym krajem w Europie, w którym odbywają się narodowe kongresy. Polskie kongresy penitencjarne obradowały w ważnych dla rozwoju i modernizacji polskiego systemu penitencjarnego czasach. Wyrazem tej zasady był termin obecnego kongresu, który odbywał się w czasie obchodów 100-lecia Służby Więziennej, które były okazją dokonania oceny dorobku minionych lat, wyrażeniem szacunku dla tych, którzy zostawili trwałe ślady w 100-letniej historii oraz wyrażenia uznania dla ważnej misji Służby Więziennej dla państwa i społeczeństwa. W wystąpieniu wprowadzającym do rozpoczęcia obrad referentka stwierdziła, że Służba Więzienna jest jednym z podstawowych filarów systemu penitencjarnego. Jej zdaniem mitem jest wyrażana niekiedy opinia, że za porażkę kary pozbawienia wolności ponosi odpowiedzialność tylko Służba Więzienna. Porażka kary kryminalnej pod postacią pozbawienia wolności jest funkcją wielu czynników, które są powiązane bezpośrednio lub pośrednio z systemem penitencjarnym. Służba Więzienna wykonuje swoje zadania w trudnych warunkach, w permanentnym stresie, poprawne wykonywanie tego zawodu nie zawsze przynosi poczucie sukcesu, realizacja zadań zawodowych wiąże się niekiedy z zagrożeniem życia i zdrowia. Jubileusz i święto, które to formalnie Służba Więzienna obchodzi 8 lutego, jest okazją, aby w imieniu wszystkich uczestników obecnych na kongresie, a niebędących funkcjonariuszami Służby Więziennej, złożyć wszystkim obecnym w sali obrad kongresowych funkcjonariuszom Służby Więziennej życzenia, aby zaszczytna misja, którą obdarzyło ją państwo, przynosiła jej jak najwięcej osobistej satysfakcji, a równocześnie pożytku dla państwa i społeczeństwa. Po tych wstępnych słowach rozpoczęła się realizacja kongresowych zamierzeń. Pierwszy dzień kongresu (6 lutego 2019 r.) został poświęcony obradom plenarnym. Sesję plenarną moderowali dr Teodor Bulenda oraz dr hab. Aldona Nawój-Śleszyński.

Na posiedzeniu plenarnym była podejmowana problematyka o bardziej ogólnych aspektach polskiego systemu penitencjarnego, jego uwarunkowaniach oraz wybranych zagadnieniach o charakterze historycznym. Wygłoszono dziewięć referatów. Pierwsze wystąpienie autorstwa dr. hab. Jana Maciejewskiego, prof. UW, odnosiło się do zagadnień związanych

z systemem bezpieczeństwa państwa, które to nadal pozostaje pierwszoplanowym problemem społecznym. Funkcjonariusze Służby Więziennej stanowią siły równoważące wszelkie zagrożenia, są formacją specyficzną, ulokowaną w paramilitarnym systemie bezpieczeństwa współczesnego społeczeństwa. W opinii prelegenta profesjonalizm funkcjonariuszy Służby Więziennej predysponuje ich do sfery „elitarnych zawodów” systemu bezpieczeństwa. Dr Krzysztof Linowski (Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, Polskie Towarzystwo Penitencjarne) podjął próbę odpowiedzi na pytanie, jakie cechy osobowości sprawcy przestępstwa determinują tego rodzaju zachowanie i w jakim stosunku do tych cech osobowości pozostają środki oddziaływań penitencjarnych oraz w jakim stopniu potrafią je eliminować lub neutralizować. W następnym wystąpieniu dr Józef Rejman (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnobrzegu, Polskie Towarzystwo Penitencjarne) zastanawiał się nad problemem zastosowania nauk społecznych w rozwoju praktyki penitencjarnej. Zaproponował nowe akcenty preferencji w wykorzystaniu nauk społecznych służące praktyce penitencjarnej. O. dr Jan Dezyderiusz Pol OFM (CZSW) rozważał w swoim wystąpieniu zagadnienia z zakresu polityki penitencjarnej w odniesieniu do religii. Problemom dość odległym w historii polskiej penitencjarystyki poświęcił swój referat dr Jerzy Czołgoszewski (Katedra Pedagogiki Resocjalizacyjnej, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Polskie Towarzystwo Penitencjarne), a mianowicie omówieniu podstaw prawnych organizacji więziennictwa w Królestwie Polskim – od jego powstania do odzyskania przez Polskę niepodległości. Na gruncie współczesnej penitencjarystyki pozostawał dr Teodor Bulenda (IPSiR UW), który w swoim bardzo interesującym wystąpieniu przybliżył wybrane paradoksy i dylematy penitencjarne oraz zaproponował, jak usunąć owe paradoksy, a z dylematów wybrać najlepsze rozwiązania. W nurcie rozważań historycznych pozostawały trzy następne referaty uczestników sesji plenarnej VI Kongresu Penitencjarnego. Dr Krystian Bedyński (COSSW w Kaliszu) omówił losy kapelanów więziennych pod okupacją niemiecką w latach 1939-1945. Dr Dariusz Fudali (Biuro Edukacji Historycznej – MZW i WPPRL) przybliżył bohaterские postawy dwóch funkcjonariuszek Straży Więziennej z więzienia Warszawa Mokotów, które w 1945 r. pomogły w zorganizowaniu udanej ucieczki wybitnych „antypaństwowych więźniów”, w następstwie czego po dekonspiracji zostały pociągnięte do odpowiedzialności karnej i trafiły do więzienia. Dr Bartosz Kułan (Kolegium Szkół Prywatnych w Kielcach)

w swoim referacie przypomniał losy dwóch strażniczek z więzienia na Pawiaku i przy ul. Daniłowiczewskiej, które za działalność konspiracyjną były aresztowane przez Gestapo. Wspomnienie o kapelanach więziennych i funkcjonariuszach Służby Więziennej z ich heroicznymi postawami, a niekiedy doznany męczeństwem, było dobrą okazją, aby uczestnicy VI Kongresu Penitencjarnego uczcili ich bohaterskie postawy oraz pamięć wszystkich funkcjonariuszy Straży i Służby Więziennej, którzy w 100-lecie historii tej formacji wiernie i bohatersko służyli ojczyźnie.

Panel pierwszy był poświęcony problematyce personelu więziennego, w trakcie którego wygłoszono 7 referatów. Moderatorami tego panelu byli: dr hab. Jan Maciejewski, dr Krzysztof Jędrzejak, Bogdan Nowak. W panelu tym zaprezentowano wystąpienia, które odnosiły się do problematyki personelu więziennego. Dr Krzysztof Jędrzejak (Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu UAM w Poznaniu, Polskie Towarzystwo Penitencjarne) w swoim referacie przybliżył przygotowania personelu penitencjarnego do wykonywania zawodu funkcjonariusza więziennego poprzez szkolenie. Problematykę tę omówił w oparciu o lata 1917-2018. Przedstawił rozwój form organizacyjnych szkolenia oraz ewolucję jego treści. Zwrócił uwagę na wpływ uwarunkowań politycznych na szkolenie w latach 1945-1989. Ewolucja – zdaniem autora – zarówno programów, jak i form szkolenia, zwłaszcza po 1989 r., które było realizowane w Centralnym Ośrodku Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu, spełnia nowoczesne standardy i pozytywnie się konfrontuje z systemami szkolenia innych państw europejskich.

Trzy następne referaty tej sekcji tematycznej odnosiły się do bardzo ważnego zagadnienia, jakim jest rozpoznawanie i wykorzystywanie zasobów osobistych i społecznych w kształtowaniu efektywności pełnienia roli funkcjonariusza więziennego w instytucji totalnej, takiej realizacji zadań służbowych, które sprzyjałyby rozwojowi zawodowemu, zapobiegałyby wypaleniu zawodowemu. Dr Katarzyna Lenart-Kłós (Katolicki Uniwersytet Lubelski) na podstawie badań empirycznych przeprowadzonych wśród funkcjonariuszy Służby Więziennej ustaliła, że wśród motywów podjęcia pracy funkcjonariusza wymieniano najczęściej stałość i pewność zatrudnienia, które zapewniają bezpieczeństwo socjalne rodziny, zatem dobrostan w wyborze zawodu staje się najwyższą wartością. Ppor. Izabela Mróz-Konwińska (Zakład Karny w Potulicach) w swoim wystąpieniu zaakcentowała znaczenie zasobów osobistych dla budowania atmosfery w środowisku pracy. Wykazała na podstawie badań, że poczucie własnej

wartości pełni funkcję modyfikatora stresu zawodowego. Osoby z większym poczuciem swojej wartości efektywniej radzą sobie ze stresem niż osoby z niskim. Poziom poczucia własnej wartości korzystnie wpływa na relacje interpersonalne oraz postawy wobec innych osób. Zdaniem autorki, więzienia „mniejsze” są pozbawione anonimowości i pozwalają na zbudowanie lepszej atmosfery wychowawczej. Ta teza znana jest od dawna, od kiedy to stwierdzono, że więzienne „molochoy” są więzieniami niehumanitarnymi, nie sprzyjają indywidualizacji, „gubią” ludzkie problemy. Z tej krytyki zrodziła się jako antidotum na problemy dużych więzień koncepcja tzw. oddziałów wewnętrznych, a obecnie oddziału penitencjarnego. Mł. chor. Justyna Nowicka (Areszt Śledczy w Lublinie, Katolicki Uniwersytet Lubelski) w swoim referacie przedstawiła koncepcję *job crafting*, czyli działania nakierowanego na samodzielne dopasowanie pracy do swoich zdolności i predyspozycji. Zaproponowała możliwość wdrożenia metod *job crafting* do służby, jako formy organizacyjnej zwiększającej efektywność oraz przeciwdziałającej bądź ograniczającej proces wypalenia zawodowego. Dr Sebastian Pich (Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu, Polskie Towarzystwo Penitencjarne) w zaprezentowanym referacie przybliżył problem roli przełożonego w zaangażowaniu organizacyjnym funkcjonariuszy Służby Więziennej. W kolejnym referacie Bogdan Nowak (Polskie Towarzystwo Penitencjarne) powrócił do problemu rozwoju zawodowego kadry penitencjarnej, który jest również możliwy poprzez uczestnictwo w nieformalnych postaciach doskonalenia zawodowego, jakim jest uczestnictwo w Polskim Towarzystwie Penitencjarnym. Towarzystwo to jest jedyną organizacją pozarządową działającą na rzecz kadry penitencjarnej. Polskie Towarzystwo Penitencjarne aktywuje swoich członków do poszukiwania niekonwencjonalnych rozwiązań w polskim systemie penitencjarnym, kształtuje twórczo postawy wobec wykonywanego zawodu funkcjonariusza więziennego. Ważnym problemem jest spostrzeganie przez władze więziennictwa aktywności członków PTP jako alternatywnej formy doskonalenia zawodowego, konkluduje ww. referent. Na zakończenie obrad Edward Wasilewski (Polskie Towarzystwo Penitencjarne) przypomniał historię miesięcznika „Nasz Głos” wydawanego w latach 1992-1998 przez COSSW w Kaliszu. Czasopismo to miało charakter czasopisma środowiskowego i zapełniało lukę po zaprzestaniu wydawania „Gazety Penitencjarnej” 1 marca 1990 r. Nie sposób wyliczyć walorów, jakie spełniało to czasopismo dla środowiska zawodowego Służby Więziennej. Należy uznać,

że najważniejsze z nich polegały na kształtowaniu identyfikacji zawodowej funkcjonariusza więziennego, które decyduje o statusie tej służby.

Bogaty w treści przebieg pierwszego panelu oraz wnioski wynikające z dyskusji mogą być inspirujące dla praktyki, a mianowicie w projektowaniu rozwiązań szkoleniowych i treningowych funkcjonariuszy Służby Więziennej.

W panelu drugim była podjęta problematyka z zakresu praw więźniów i bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych. Prawa więźniów są częścią statusu prawnego osoby pozbawionej wolności, które są stanowione normami prawnymi, podlegają kontroli, są przedmiotem zainteresowania różnych organizacji rządowych i pozarządowych. Od początku XX w. w europejskich systemach penitencjarnych następuje rozszerzenie praw więźniów, dowartościowanie praw podmiotowych oraz podejmowanie różnych form ich ochrony i kontroli. Zarówno nauka, jak i praktyka wciąż stoją przed trudnym problemem pogodzenia dwóch idei: poszanowania praw osób uwięzionych i bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych, które z natury swej te prawa ograniczają. Dyskusję na ten temat w panelu II w oparciu o wygłoszone referaty moderowali dr hab. Justyna Jurewicz, prof. UŁ i dr Ewa Dawidziuk. W tej sekcji dyskusyjnej wygłoszono 9 referatów.

Pierwsze wystąpienie dr Ewy Dawidziuk (rzecznika praw obywatelskich) poświęcone zostało problematyce osób chorych psychicznie w zakładach karnych. Referentka wskazała na występowanie licznych luk i brak przepisów co do postępowania wykonawczego z osobami chorymi psychicznie w zakładzie karnym. Zaproponowała szereg koniecznych rozwiązań w kierunku poprawy sytuacji omawianej grupy osób pozbawionych wolności, m.in. zapewnienia chorym psychicznie w zakładach karnych jak najszybszego przeniesienia i leczenia w szpitalach psychiatrycznych, także „wolnościowych”, udzielanie przerwy w karze z powodu choroby psychicznej i umieszczanie w zakładzie leczenia psychiatrycznego, w którym wykonywane są środki zabezpieczające, przygotowanie i wdrożenie rozwiązań systemowych uniemożliwiających przyjęcie osoby chorej psychicznie do jednostki penitencjarnej i inne. Dr hab. Justyna Jurewicz zasygnalizowała w swoim referacie bardzo trudny a zarazem bardzo interesujący problem ochrony praw więźniów w zakładach karnych typu zamkniętego. Prawa więźniów w zakładzie karnym typu zamkniętego są bardziej ograniczone niż w zakładach karnych innego typu, stąd skazani są bardziej uwrażliwieni na kwestię przestrzegania ich praw. Naruszanie

praw więźniów rodzi określone negatywne konsekwencje. Ta świadomość powinna towarzyszyć funkcjonariuszom Służby Więziennej wykonującym swoje obowiązki służbowe. Magdalena Klepczyńska (Areszt Śledczy w Piotrkowie Trybunalskim) omówiła w swoim wystąpieniu problematykę podmiotowości osób pozbawionych wolności, wobec których jest wykonywana kara pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym w oddziałach dla więźniów uzależnionych od alkoholu. Następny referat odnosił się do problematyki prawa osób pozbawionych wolności do minimalnej powierzchni celi mieszkalnej. Prawa więźniów do minimalnej powierzchni celi mieszkalnej w ich statusie prawnym i w praktyce w Polsce w latach 1989-2018 były przedmiotem wystąpienia dr hab. Aldony Nawój-Śleszyński. Autorka referatu stwierdziła, że obecnie w Polsce nie ma przeludnienia więziennego w rozumieniu jurydycznym. Więźniowie korzystają z przyznanego im prawa do powierzchni mieszkalnej celi nie mniejszej niż 3 m². Ta norma jest jedną z najmniejszych lub najniższych w Europie i nie jest odpowiednia ze względu na stan zdrowia osób uwięzionych. Autorka proponuje zmianę tej sytuacji, tj. wykonanie przez państwo zalecenia CPT z 1996 r. i następnych lub zagwarantowanie więźniom prawa najpierw do 4 m², a później do 7 m² powierzchni celi mieszkalnej. Justyna Zarecka (Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur) w kolejnym wystąpieniu przybliżyła rolę Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (KMPT) w implementacji standardów międzynarodowych do polskiego systemu penitencjarnego. KMPT – jak stwierdziła autorka – bazuje na standardach międzynarodowych wypracowanych m.in. przez Komitet Przeciwko Torturom, Podkomitet ONZ do spraw Prewencji Tortur, Europejski Komitet do spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu, a także normach wynikających z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Implementacja ww. standardów sprzyjać może zapobieganiu przemocy w więzieniu, zapobieganiu torturom, naruszaniu praw ludzkich osób uwięzionych. Prelegentka dokonała oceny, które ze standardów międzynarodowych udało się wdrożyć w polskim systemie penitencjarnym, a które wciąż wymagają podjęcia działań implementacyjnych. Trzy kolejne referaty dotyczyły bezpieczeństwa penitencjarnego w bardzo szerokim znaczeniu, odnosiły się zarówno do osób uwięzionych, jak i środowiska lokalnego, w którym funkcjonują jednostki penitencjarne. Aleksandra Polak-Kruszyk (Katedra Prawa Karnego Wykonawczego, Uniwersytet Wrocławski) zaprezentowała w swoim wystąpieniu problemy związane z wykonywaniem kary

pozbawienia wolności wobec skazanych niebezpiecznych, omówiła procedurę klasyfikacyjnego kierowania skazanych do grupy niebezpiecznych, warunków wykonywania kary pozbawienia wolności w oddziałach dla skazanych niebezpiecznych. Małgorzata Waksmundzka-Szarek (Urząd Wojewódzki w Rzeszowie) przedstawiła istotę i charakter bezpieczeństwa penitencjarnego jako element bezpieczeństwa państwa. Na podstawie badań empirycznych ustaliła, że istnienie oddziałów zewnętrznych zakładów karnych łączy się z większym poczuciem bezpieczeństwa społeczeństwa lokalnego. Zdaniem autorki – przy konstruowaniu systemu bezpieczeństwa penitencjarnego należy brać pod uwagę uwarunkowania lokalne, potrzeby więźniów oraz funkcjonariuszy. Arkadiusz P. Szajna (Komitet Prawny Polskiego Towarzystwa Badań Poligraficznych) omówił rolę badań wariograficznych w diagnozowaniu zagrożeń ze strony więźniów. Na szczególną uwagę zasługuje wykorzystanie wyników badań wariograficznych w procesie podejmowania decyzji o udzielenie warunkowego zwolnienia z odbycia reszty kary oraz sprawowaniu dozoru nad osobami, które korzystają z instytucji probacyjnych. Ten panel zamykało wystąpienie dr. Karola Juszy (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), w którym autor przedstawił problematykę efektywności przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności po 1 stycznia 2012 r. w doktrynie i orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych.

Trzeci panel obrad kongresowych, w którym były dyskutowane problemy oddziaływań penitencjarnych w polskim systemie penitencjarnym został podzielony na dwie części m.in. ze względu na dużą liczbę zgłoszonych wystąpień.

W części pierwszej panelu trzeciego wygłoszono dziesięć referatów przygotowanych na podstawie dociekań teoretycznych i badań empirycznych przeprowadzonych przez uczestników kongresu. Ks. dr Marek Story (Wyższa Szkoła Prawa i Administracji Rzeszowska Szkoła Wyższa) w swoim wystąpieniu dokonał analizy rozwiązań prawnych, które określają normy aktywności religijnej więźniów, a przede wszystkim status prawny kapelana więziennego. Zdaniem referenta niewystarczająco jest regulowany status kapelanów więziennych, a przed duszpasterstwem więziennym stoi wyzwanie zwiększenia efektywności wolontariatu osób świeckich. Dr Dorota Pstrąg (Uniwersytet Rzeszowski) w swoich rozważaniach dowodziła tezy, że większy wpływ na rozwiązania dotyczące postępowania z osobami naruszającymi prawa mogą nie mieć specjaliści z zakresu kryminologii, pedagogiki, prawa, lecz większość społeczna,

która poprzez wybory drogą nacisków na decydentów może preferować koncepcje populistyczne, a nie merytoryczne. Dwa następne referaty odnosiły się do etiologii przestępczości, której diagnoza jest podstawą resocjalizacji. Aleksandra Trofimiuk (Koło Naukowe Prawa Karnego i Kryminologii, Uniwersytet w Białymstoku) przybliżyła problem roli zaburzonego dzieciństwa w etiologii przestępczości osób dorosłych. Płk dr Krzysztof Czekaj (Areszt Śledczy w Kielcach) w swoim referacie koncentrował się na temperamentalnych i charakterologicznych uwarunkowaniach narkomanii wśród skazanych w świetle badań własnych przy pomocy kwestionariusza temperamentu i charakteru Cloningera. Autorzy dwóch następnych referatów przybliżyli problem postępowania ze szczególną grupą penitencjarną, jaką są skazani na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Dr Maria Niełaczna (Uniwersytet Warszawski) w swoim wystąpieniu podjęła się próby odpowiedzi na pytanie: czy wykonywanie kary pozbawienia wolności można wystandaryzować? Joanna Klimczak, Małgorzata Kłapeć (Uniwersytet Warszawski) postanowiły w swoich dociekaniach naukowych odpowiedzieć na pytanie, czy wykonywanie kary dożywotniego pozbawienia wolności ma być trwałą eliminacją, czy karą pozbawienia wolności z prawem do nadziei? Dr Maria Gordon (Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej, Polskie Towarzystwo Penitencjarne) w swoim referacie przybliżyła zagadnienia wykorzystania psychologii penitencjarnej w wyjaśnianiu przyczyn niekorzystnych zjawisk występujących w więzieniu, jak i wykorzystania wiedzy psychologicznej w pomaganiu osobom pozbawionym wolności w przystosowaniu się do warunków izolacji penitencjarnej oraz zapobieganiu zaburzeniom w ich zachowaniu. Wzrost populacji więziennej obcokrajowców jest zjawiskiem znanym i dobrze opisanym w literaturze. W związku z czym rodzi się pytanie, w jakim stopniu polskiemu więzieniu zagraża destabilizacja na tle narodowościowym. Ten problem podjął w swoim wystąpieniu st. kpr. Mateusz Lewandowski (Zakład Karny w Płocku, Akademia Sztuki Wojennej). W swoim referacie przedstawił wyniki badań diagnozy skali poparcia dla postaw o charakterze nacjonalistycznym osób pozbawionych wolności. Wyniki badań autora sugerują wagę problemu i konieczność jego rozwiązania. Dr Paweł Szczepaniak (IPSiR UW, Polskie Towarzystwo Penitencjarne) w swoim wystąpieniu omówił rolę zadośćuczynienia w resocjalizacji, bowiem ten aspekt wychowania resocjalizacyjnego był pomijany, tymczasem współczesne koncepcje tego procesu uwzględniają potrzebę autowysiłku podmiotu w procesie społecznej readaptacji.

Bartłomiej Sarzała (Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie) w wygłoszonym referacie przedstawił analizę instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia ze szczególnym zwróceniem uwagi na jej probacyjny charakter.

W części drugiej panelu trzeciego zostało wygłoszonych siedem referatów. Rolę moderatorów tego panelu pełnili: dr Monika Badowska-Hodyr, dr Dorota Pstrąg, dr Józef Rejman. Na początku obrad referat wygłosił dr Sławomir Grzesiak (Uniwersytet Wrocławski, Polskie Towarzystwo Penitencjarne), w którym to przybliżył model metodyki penitencjarnej w kontekście badań osobopoznawczych. Autor skupił się na konieczności weryfikowania dynamicznego obrazu diagnozy penitencjarnej oraz dostosowaniu do niej adekwatnych oddziaływań terapeutyczno-naprawczych i profilaktycznych, które to ujmując autor holistycznie, kompleksowo.

Mateusz Góralczyk (Studenckie Naukowe Koło Penitencjarne, Uniwersytet Łódzki) w następnym wystąpieniu poruszył rolę podtrzymywania kontaktów ze światem zewnętrznym przez więźniów, w szczególności z rodziną, w zapobieganiu powrotowi do przestępstwa. Dr Monika Badowska-Hodyr (Uniwersytet Rzeszowski) na podstawie badań empirycznych kobiet-matek odbywających kary długoterminowe ustaliła specyfikę funkcjonowania tychże w warunkach izolacji więziennej z uwzględnieniem relacji łączących ich z bliskimi i dziećmi, strukturą ich poczucia i potrzeby sensu życia, postaw rodzicielskich, ważnych dla nich wartości. Elżbieta Kamińska (Zakład Karny w Grudziądzu) przedstawiła referat, który dotyczył problematyki więziennego macierzyństwa, jego psychologicznych aspektów. Ponadto prelegentka przedstawiła wyniki badań na temat sensu życia kobiet w ciąży, a także wychowywania dzieci w przywięziennym domu matki i dziecka. Następny referat na temat pracy w ocenie więźniów zaprezentował dr Zbigniew Nowacki (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Polskie Towarzystwo Penitencjarne). Na podstawie badań grupy 526 skazanych za pomocą autorskiego kwestionariusza prelegent ustalił, że więźniowie najbardziej cenią w pracy zagospodarowanie czasu, sumienność oraz szybki upływ czasu. Leszek Podolecki (prezes Zarządu Fundacji Św. Brata Alberta w Świnoujściu) podzielił się w swoim wystąpieniu doświadczeniami z realizacji przez 26 lat w zakładach karnych programu resocjalizacyjnego „Arka”. Efektem tego programu jest niski odsetek osób powracających do przestępstwa, odbudowanie relacji rodzinnych, stabilna praca zawodowa po odbyciu kary. Udział w programie „Arka”,

według referenta, pozwala dotrzeć do przyczyn swoich problemów, nabyć umiejętności rozwiązywania ich, wypracowania strategii wychodzenia z kryzysu i realnego planu readaptacji do życia na wolności. Na zakończenie obrad w tej sesji grupa studentów ze Studenckiego Koła Naukowego RESET działającego w PWSTE w Jarosławiu, a mianowicie: Jacek Babis, Aneta Tendryka, Magdalen Kos, Łukasz Kosak podzielili się uwagami dotyczącymi różnic i podobieństw pomiędzy polskim a węgierskim systemem penitencjarnym. Podkreślali wysokie znaczenie zatrudnienia więźniów w węgierskim więziennictwie.

W panelu IV były dyskutowane problemy readaptacji społecznej więźniów po odbyciu kary pozbawienia wolności. Wygłoszono 6 referatów. Moderatorami panelu byli: prof. dr hab. Elżbieta Łuczak, dr Marek R. Kalaman. Obrady panelu otworzył Wojciech Kuźmicki (Sąd Rejonowy we Włocławku), który w swoim referacie omówił przygotowanie skazanego do życia na wolności po zwolnieniu z więzienia na podstawie art. 164 k.k.w. oraz przybliżył braki, niespójności obowiązujących regulacji prawnych w tym zakresie, które nie sprzyjają i nie ułatwiają ponownej inkluzji do społeczeństwa osobom opuszczającym miejsca pozbawienia wolności. Na podstawie krytycznej oceny obowiązujących przepisów prawa sformułował postulaty, które powinny się przyczynić do usprawnienia procesu przygotowywania skazanych do zwolnienia. Zdaniem prelegenta, w tym celu konieczne jest utworzenie instytucji kuratora penitencjarnego, unormowanie procedury jego współpracy z administracją więzienną. Należy zaznaczyć, że autor postuluje powrót do idei instytucji kuratora penitencjarnego, która to zrodziła się w latach 90. w okręgu białostockim i jest wciąż żywa. Prof. dr hab. Elżbieta Łuczak (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) w swoim wystąpieniu przedstawiła plany życiowe skazanych po opuszczeniu więzienia i ich determinanty, które kształtowały je w okresie penalnym. Dr Dariusz Sarzała (UWM w Olsztynie) podniósł w swoich rozważaniach problem znaczenia aktywizacji zawodowej i zatrudniania skazanych w procesie readaptacji społecznej. Przeprowadził analizę najbardziej znaczących programów readaptacji społecznej dotyczącej aktywizacji zawodowej, jakie były realizowane w polskim systemie penitencjarnym, w tym również program „Praca dla więźniów” przygotowany i wdrażany przez Ministerstwo Sprawiedliwości w 2016 r. Pojawiające się w przestrzeni społecznej kontrowersje wokół ustawy z 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającymi zagrożenie życia, zdrowia lub wolności innych osób omówił

w swoim wystąpieniu Tomasz Tomaszewski (Uniwersytet Łódzki). Wątpliwości, jakie budzi umieszczenie tych osób w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym albo zachowanie nadzoru prewencyjnego bezterminowo, powinny być rozstrzygane poprzez rewizję dotychczasowych podstaw prawnych. Dr Marek R. Kalaman (Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Dąbrowie Górniczej, Polskie Towarzystwo Penitencjarne) i Maciej A. Kalaman (Areszt Śledczy w Białoleęce) zaprezentowali wartość reedukacyjną OPS jako środka zapobiegania recydywie przestępczej. Na podstawie wyników badań katamnesticznych grupy 1443 wielokrotnych recydywistów, którzy byli poddawani oddziaływaniom resocjalizacyjnym w OPS, można sformułować jednoznaczny wniosek, że ten środek nie przyniósł poprawy jurydycznej badanych i ta forma walki z recydywą jest bezcelowa. Na zakończenie obrad w tym panelu Grażyna Rybicka (Sąd Okręgowy w Łodzi) przedstawiła readaptacyjne walory odbywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

Na zakończenie kongresu odbyła się sesja plenarna, na początku której dr hab. Czesław Kłak, prof. WSPiA przedstawił założenia reformy prawa karnego wykonawczego Ministra Sprawiedliwości. Wystąpienie to wywołało burzliwą dyskusję ze względu na daleko idące, wręcz rewolucyjne zmiany planowane w ustawodawstwie karnym. Następnie moderatorzy poszczególnych paneli zaprezentowali tematykę wystąpień, przebieg dyskusji, wnioski z niej wynikające, ponadto wstępnie zostały zaprezentowane rekomendacje, te jednak zostaną opublikowane w terminie późniejszym, w materiałach pokongresowych. W czasie kongresu wygłoszono 48 referatów przez pracowników naukowych różnych wyższych uczelni, placówek naukowych, doktorantów, studentów, kuratorów, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce.

Z bogatych treści zawartych w wygłoszonych i przedyskutowanych referatach wynika ogólny wniosek, a mianowicie: mimo że obecny polski system penitencjarny jest nowoczesny, ciągle reformowany, ukształtowany w oparciu o wiedzę naukową oraz standardy europejskie i międzynarodowe, to jednak wciąż wymaga doskonalenia, modernizowania, bowiem nauka o człowieku, a szczególnie etiologia przestępnych zachowań, wciąż czyni postępy, stąd też doskonalony powinien być system powołany do korekty dewiacyjnych ludzkich zachowań pod postacią przestępczości. Korekty tej dokonuje się w więzieniach, stąd też więziennictwo powinno

być instytucją, która podlega permanentnej reformie. Tę prawdę trafnie sformułował M. Foucault w następującym cytacie „Reforma więziennictwa powstaje mniej więcej w tym czasie co więzienie. Jest jakby jego programem”¹⁴.

VI Kongres Penitencjarny został uroczyście zamknięty przez prezes Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego Aldonę Nawój-Śleszyński. Na zakończenie zacytowała słowa pierwszego szefa polskiego więziennictwa, Jana Zakrzewskiego, który z okazji V-lecia więziennictwa w 1923 r. wypowiedział następujące słowa: „Mam przekonanie, że więziennictwo polskie kroczy drogą cywilizacji zachodu, drogą poważnej dyscypliny, bezwzględnej sprawiedliwości przy równoczesnym stosowaniu najdalej idących zasad humanitarnych”¹⁵. Wyraziła nadzieję, że współczesne polskie więziennictwo nadal będzie kroczyło tą drogą.

¹⁴ M. Foucault, *Nadzorować i karać. Narodziny więzienia*, Warszawa 1993, s. 279.

¹⁵ J. Zakrzewski, *Jak powstało polskie więziennictwo*, [w:] *Księga Jubileuszowa Więziennictwa Polskiego 1918-1928*, Warszawa 1929, s. 46.

Bibliografia

- Ambrozik W., Problematyka rekomendacji Polskich Kongresów Penitencjarnych, [w:] W. Ambrozik, H. Machel, P. Stępiak (red.), *Misja Służby Więziennej a jej zadania wobec aktualnej polityki karnej i oczekiwań społecznych. IV Kongres Penitencjarny*, AUM, UG, CZSW, COSSW, Poznań – Gdańsk – Warszawa – Kalisz 2008.
- Ambrozik W., Machel H., Stępiak P. (red.), *Misja Służby Więziennej a jej zadania wobec aktualnej polityki karnej i oczekiwań społecznych. IV Kongres Penitencjarny*, AUM, UG, CZSW, COSSW, Poznań – Gdańsk – Warszawa – Kalisz 2008.
- Bulenda T., Knap W., Lasocik Z., *Więziennictwo na początku XXI wieku. III Kongres Penitencjarny*, CZSW, PTP, PSEP, IPSIR, Wydział Prawa UW, Międzynarodowa Komisja Prawników Sekcja Polska, IPSIR UW, Warszawa 2007.
- Bulenda T., Rzepliński A., (red.), *Modernizowanie więziennictwa. V Kongres Penitencjarny*, UW, IPSIR, CZSW, Warszawa 2015.
- „Forum Penitencjarne” 2011, nr 6.
- „Forum Penitencjarne” 2011, nr 7.
- Foucault M., *Nadzorować i karać. Narodziny więzienia*, Warszawa 1993.
- Górny J., *Elementy indywidualizacji i humanizacji karania w rozwoju penitencjarystyki*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej, Warszawa 1996.
- Hołyst B., Ambrozik W., Stępiak P. (red.), *Więziennictwo – nowe wyzwania. II Kongres Penitencjarny*, UAM, PTP, COSW, Warszawa – Poznań – Kalisz 2001.
- Hołyst B., Redo S. (red.), *Problemy więziennictwa u progu XXI wieku*, CZSW, COSSW w Kaliszu, a lista 137 uczestników została uwieczniona w „Nowym Głosie” 1996, nr 6.
- Korecki J., *Sprawozdanie z II Kongresu Penitencjarnego*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 1999, nr 24-25.
- Moczydłowski P., *Więziennictwo – od systemu totalitarnego do prospołecznego*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 1994, nr 8.
- Stępiak P., *Misja Służby Więziennej a jej zadania wobec aktualnej polityki kryminalnej i oczekiwań społecznych (IV Polski Kongres Penitencjarny Kalisz 22-24 listopada 2006 r.)*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2007, nr 54.
- Zakrzewski J., *Jak powstało polskie więziennictwo*, [w:] *Księga Jubileuszowa Więziennictwa Polskiego 1918-1928*, Warszawa 1929.
- VI Kongres Penitencjarny*, „Forum Służby Więziennej” 2019, nr 2.
- Dekret Naczelnika Państwa z dnia 8 lutego 1919 roku w sprawie tymczasowych przepisów więziennych (Dz.U. z 1919 r., Nr 15, poz. 202).
- Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 roku o ustanowieniu „Program modernizacji Służby Więziennej w latach 2017-2020” (Dz. U. z 2016 r., poz. 2176).

